

УДК 070(477.85):314.151.3-054.7

Циба Я. В.,

студент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

МЕДІАТИЗАЦІЯ ЖИТТЯ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ У РЕГІОНАЛЬНІЙ ПРЕСІ НА ПРИКЛАДІ ВИДАННЯ «МОЛОДИЙ БУКОВИНЕЦЬ» ЗА 2014–2016 РОКИ

Тема внутрішньо переміщених осіб (вимушених переселенців) актуальна в Україні через збройні конфлікти та окупацію. Близько 4000 тис. вимушених переселенців з Луганська, Донецька та Криму нині живуть у Буковинському регіоні. Чернівецькі засоби масової інформації повідомляли про вимушених переселенців і закликали буковинців на допомогу. Найбільше матеріалів про внутрішньо переміщених осіб за 2014–2016 роки висвітлювало провідне чернівецьке видання «Молодий буковинець», яке завжди формувало стан суспільної свідомості буковинців. Завдання статті — медіатизувати життя вимушених переселенців у регіональній пресі, а саме через контент — аналіз видання «Молодий буковинець» за 2014–2016 рр. Здійснено цифровий фактаж — кількість матеріалів про кримчан, донеччан, луганчан, виведено тематичний відсоток висвітлення проблематики внутрішньо переміщених осіб, тональність, динаміку — коли найбільше писали, коли увага зменшувалася і чому, зазначено авторів матеріалів і рубрики, в яких вони писали на тему вимушених переселенців.

Ключові слова: медіатизація, вимушені переселенці, адаптація, Буковина, «Молодий буковинець».

Tsyba Ya.,

fourth-year student Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

RESETTLERS' LIFE MEDIATIZATION IN REGIONAL PRESS BASED ON PUBLICATION "MOLODYIY BUKOVYNETS" IN 2014–2016

The article analyses phenomena of the forced resettlers. The topic is of great significance for Ukraine, due to armed conflicts and occupation in parts of the country. About 4000 forced resettlers from Luhansk, Donetsk and Crimea currently live in the Bukovyna region. Chernivtsi mass media reported about forced resettlers and called Bukovinians to help. The most materials about forced resettlers were published in 2014–2016 in the leading Chernivtsi edition «Molodyy bukovynets» that has always shaped the state of the public conscience of the Bukovinians. The goal

of the article is to medialize resettlers' lives in the local press, specifically by means of the content analysis of the publication «Molodyy bukovynets» in 2014–2016. Digital factogue was baselined — number of materials about the migrants from Crimea, Donetsk and Luhansk regions, calculated the thematic percentage of internally displaced people problems coverage, the tone, the dynamics — when the attention was most attracted or reduced and why; determined the authors of the materials and the rubrics where topic of forced resettlers was covered.

Key words: mediatization, forced resettlers, adaptation, Bukovyna, «Molodyy bukovynets».

Постановка проблеми. Внутрішньо переміщені особи (вимушені переселенці) — не нове явище у міграції населення. Поштовхом до їх появи стали події у країнах колишнього Радянського Союзу в ХХ ст., в Югославії, коли певні категорії населення змушені були залишити обжиті місця через загрозу етнічних чисток, виселення, позбавлення майнових чи інших законних прав.

За даними Міністерства соціальної політики, станом на 6 червня 2016 р. в Україні нараховується 1 млн 785 тис. 740 внутрішньо переміщених осіб. Як зазначає консультант моніторингових проєктів асоціації «Спільний простір» О. Чекмишев: «В Україні ця цифра неповна, оскільки враховує лише зареєстрованих переселенців. За неофіційними даними, їх близько 3 млн. Це кожен п'ятнадцятий українець» [5].

Мета: медіатизувати життя вимушених переселенців у регіональній пресі, а саме через контент — аналіз видання «Молодий буковинець» за 2014–2016 рр. Акцентувати на основних напрямках соціальної роботи з переселенцями, зокрема, фінансової допомоги, соціального забезпечення і житлових питань, медичного супроводу, психологічної та психіатричної підтримки.

Аналіз останніх досліджень. Тему міграції в українських медіа аналізував К. Бондаренко: «Ступінь присутності в засобах масової комунікації теми мігрантів, міграції, міжнаціональних відносин, набір проблем та сюжетів може служити важливим індикатором уваги суспільства до проблеми. З іншого боку, кількість, тон, стиль, направленість публікацій є дійовим інструментом впливу на громадську думку. Причому такий вплив у контексті міграційних проблем може бути як свідомим, так і спонтанним, таким, що саморозвивається» [1, с. 244–246]. Дослідження займає чільне місце в галузі науки, оскільки є небагато наукових розвідок, про те, як писати на цю проблематику.

Матеріали про переселенців найбільше висвітлюють ресурси: «Media Sapiens», «Телекритика», «Детектор медіа», спільнота «Крим-СОС», Всеукраїнський благодійний фонд «Право на захист», проект «STOP Fake.org», інформаційне агентство «Вчасно» має довідник для переселенців [4]. Асоціація «Спільний простір», моніторить усі регіони, щодо висвітлення теми вимушених переселенців у медіа та експертна група «Інституту демократії ім. Пилипа Орлика» охоплює 8 регіонів.

«Телекритика» зазначає: «Якщо журналіст називає українських громадян, які змушені були переїхати з Криму чи Донбасу, біженцями, тим самим він визнає, що Крим, Луганськ чи Донецьк — це не територія України» [8]. Те ж саме питання розглядає «Детектор медіа», під заголовком «Переселенці чи все ж таки біженці? «Полілог» на 5-му». У матеріалі наголошують, що переселенці з окупованих територій категорично не згодні з тим, що їх офіційно називають внутрішньо переміщеними особами» [6].

Інформаційне агентство «Вчасно», опублікувало матеріал під назвою «Переселенці — не тягар, вони — потенціал для розвитку громад, нова кров, нова енергія», — Світлана Єременко, медіаекспертка, виконавчий *директор* Інституту демократії імені Пилипа Орлика. На питання журналіста: «Що стосується теми переселенців, чи не стала вона тихіше і менше звучати в засобах масової інформації, нашому суспільстві на четвертий рік війни?», Світлана Єременко зазначила: «Почнемо з того, що вона і не звучала потужно. Ми постійно про це говоримо з 2014-го року. Завдяки моніторингу медіа, який проводить експертна група Інституту демократії ім. Пилипа Орлика у 8 регіонах України, ми бачили, що тільки близько 1 % матеріалів у ЗМК присвячено проблемам переселенців. Найгірше, що наші журналісти фактично підіграли російській пропаганді, коли, не перевіряючи, поширювали брехню про переселенців. Добре вже те, що зараз журналісти стали менше поширювати фейків, неперевіреної інформації. Десь у кінці 2014-го і на початку 2015-го років на громадську думку дуже вплинула серія таких публікацій. Думаю, це була спеціально продумана російська спецоперація в рамках інформаційної агресії, щоб знов-таки настроїти жителів західних областей і центральної України проти переселенців, щоб вони не приймали, не допомагали, не співчували їм. І найгірше, що наші журналісти фактично підіграли російській пропаганді, коли, не перевіряючи, поширювали ту брехню» [3].

Цю думку поділяє і медіакритик Отар Довженко: «У формуванні образу «поганого переселенця» значну роль відіграла російська пропаганда. Існує певне напруження, пов'язане з переселенцями. При цьому на них списується все погане, що відбувається. Думаю, що було принаймні кілька хвиль цілеспрямованої кампанії, яка закидалась російською пропагандою проти них, тобто відбувалося спеціальне формування негативного іміджу. Воно успішно підхоплювалось місцевими журналістами, потім йшла наступна хвиля з меседжами, от бачите, якщо вони такі погані, то, може, нам треба окремо від них жити, дати їм відокремитись, нехай собі живуть у своєму ДНР–ЛНР, не треба за них воювати, ну і так далі» [7].

Асоціація «Спільний простір» підготувала 24 регіональні звіти з моніторингу висвітлення тематики внутрішньо переміщених осіб з місцевих українських медіа за період з 2015 по 2017 року. «Газети західного регіону представили тему внутрішньо переміщених осіб загальним обсягом 64 шпальти форматом А3. Це приблизно 0,04 сторінки в день на кожну з досліджуваних газет протягом усього періоду моніторингу (65 днів моніторингу протягом чотирьох періодів моніторингу). Найбільший обсяг висвітлення проблематики внутрішньо переміщених осіб було зафіксовано протягом 1-го періоду моніторингу і найменший — протягом 4-го періоду моніторингу відповідно. Що стосується висвітлення проблематики внутрішньо переміщених осіб, темам соціальної адаптації та життя в громадах відведено (42,6 %), темам державної допомоги (13,5 %), благодійності (7,7 %), соціальної напруги (5,1 %), житла (5 %). Що стосується висвітлення суб'єктів, більшу частину своїх матеріалів газети присвятили внутрішньо переміщеним особам (67 %) та уряду (11,2 %), а також міжнародним організаціям (6,8 %), регіональним органам влади (6,5 %) і громадським організаціям (5,2 %)» [2].

Виклад матеріалу дослідження. Аналіз публікацій у газеті «Молодий буковинець» свідчить про те, що активність висвітлення проблематики внутрішньо переміщених осіб з 2014-го по 2016 р. поступово знизилась. Тональність висвітлення є нейтральною або позитивною.

Матеріали про переселенців друкуються у рубриках: «Про головне», «Новини», «Суспільство», «Люди», «Події, коментарі», «Освіта», «Велика перерва», «Культура». Найактивнішими журналістами, які висвітлюють цю тему, є М. Салітра, Л. Осадчук, Л. Нагірняк, Н. Будна,

а також інші журналісти — М. Корпан, В. Гринюк, Н. Шевчук, М. Кобиліук, Г. Марків, О. Німіжан, М. Глипка, Д. Ватаман, А. Завроцький. Світлини — В. Салиги.

За 2014–2016 рр. у виданні «Молодий буковинець» виявлено 40 матеріалів на тему переселенців, з яких 2 опубліковано в додатку «Місто». Загальний обсяг матеріалів — 45 шпальт форматом А3. За 2014 р. — 24 матеріали, за 2015 р. — 10, за 2016 р. — 6. Проте інформація про кримчан, луганчан і донеччан інколи згадувалася не тільки в окремих матеріалах, а й у спільних. На рис. 1 показано кількість матеріалів у газеті, присвячених переселенцям із Криму, Донеччини та Луганщини.

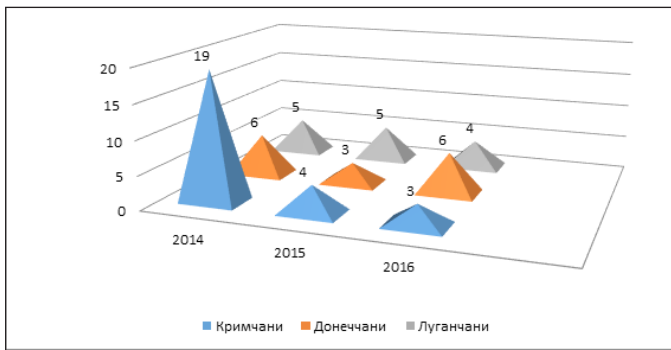

Рис. 1. Кількість матеріалів у газеті «Молодий буковинець» про кримчан, донеччан, луганчан за 2014–2016 рр.

Найбільше матеріалів про переселенців за 2014 р., а саме про кримчан, серед яких — татари, українці, росіяни та сім'я азербайджанців. З червня цього ж року починають писати про переселенців зі сходу, які тікають від воєнних дій на Донбасі.

За період 2015–2016 рр. про переселенців пишуть як про зачинателів власної справи на Буковині; крім того, є кілька матеріалів про проблеми у нещодавно відкритому бізнесі.

Тематичний відсоток висвітлення проблематики внутрішньо переміщених осіб на шпальтах «Молодого буковинця»: волонтери (29 %), соціальна адаптація (18 %), державна допомога (16 %), працевлаштування (15 %), житло (10 %), відкриття власної справи (6 %), освіта (4 %), міжнародні організації (2 %) (рис. 2).

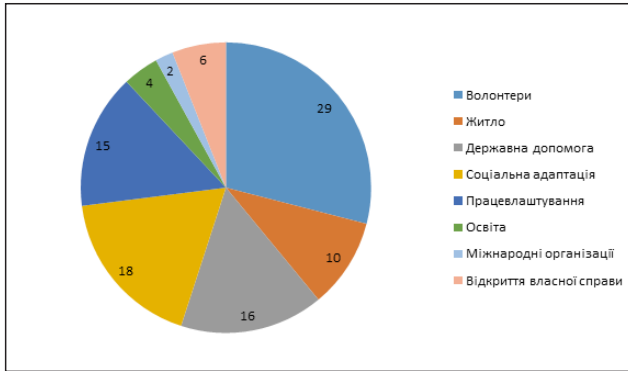

Рис. 2. Тематичний відсоток висвітлення проблематики внутрішньо переміщених осіб на шпальтах «Молодого буковинця»

Висновки. За період 2015–2016 рр. у регіональному виданні «Молодий буковинець» виявлено 40 матеріалів на тему внутрішньо переміщених осіб. Найбільше матеріалів про переселенців за 2014 р., а саме про кримчан, серед яких — татари, українці, росіяни та сім'я азербайджанців, на другому місці за кількістю матеріалів — інформація про донеччан і на третьому про луганчан. З огляду на тематичний відсоток висвітлення проблематики внутрішньо переміщених осіб, найбільше 29 % — висвітлення допомоги волонтерів і найменше 2 % — інформація про допомогу міжнародних організацій.

Надалі ми плануємо проаналізувати вищезгадане видання «Молодий буковинець» за період 2017 р. та медіатизувати тему вимушених переселенців у популярному виданні Буковини — «Погляд», від початків висвітлення теми переселенців до сьогодні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондаренко К. І. Висвітлення в українських медіа теми міграції: політичні аспекти проблематики // Культура народів Причорномор'я. — 2007. — № 101. — С. 244–246.
2. Асоціація «Спільний простір». Висвітлення тематики вимушено переміщених осіб у регіональних ЗМІ (порівняльний аналіз). Висвітлення теми внутрішньо переміщених осіб в українських ЗМІ Чернівецька, Івано-Франківська, Хмельницька, Львівська, Рівненська, Тернопільська,

- Волинська та Закарпатська область. — Режим доступу : <http://www.prostir-monitor.org/index2.php?PGID=728> (дата звернення 10.10.2017). — Назва з екрана.
3. *Вчасно*. Переселенці — не тягар, вони — потенціал для розвитку громад, нова кров, нова енергія, — Світлана Єременко: [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://vchasnoua.com/special/immigrants/articles/53284-pereselentsi-ne-tyagar-voni-potentsial-dlya-rozvitku-gromad-nova-krov-nova-energiya-svitlana-eremenko> (дата звернення 10.10.2017). — Назва з екрана.
 4. *Вчасно*. Справочник для переселенцев. — Режим доступу : <https://vchasnoua.com/special/immigrants/links> (дата звернення 10.10.2017). — Назва з екрана.
 5. *Гордієнко* Тетяна. ЗМІ про переселенців: стигматизації поменшало, але й уваги теж. — Режим доступу : http://osvita.mediasapiens.ua/ethics/standards/zmi_pro_pereselentsiv_stigmatizatsii_pomenshalo_ale_y_uvagi_tezh (дата звернення 10.10.2017). — Назва з екрана.
 6. *Долженкова* Інна. Переселенці чи все ж таки біженці? «Полілог» на 5-му. — Режим доступу : <http://detector.media/kritika/article/120655/2016-11-17-pereselentsi-chi-vse-zh-taki-bizhentsi-polilog-na-5-mu> (дата звернення 10.10.2017). — Назва з екрана.
 7. *Тарасенко* Н. Ситуація на Донбасі у дискурсі українських ЗМІ: [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1655:situatsiya-na-donbasi-u-diskursi-ukrajinskikh-zmi&catid=8&Itemid=350 (дата звернення 10.10.2017). — Назва з екрана.
 8. *Телекритика*. Журналісти мають називати вимушених переселенців переселенцями, а не біженцями — експерти: [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ru.telekritika.ua/kontekst/2014-09-20/98327> (дата звернення 10.10.2017). — Назва з екрана.

REFERENCES

1. *Bondarenko* K. I. (2007), *Vy'svitlennya v ukrayins'ky'x media temy' migraciyi: politychni aspekty' problematy'ky'*, *Kul'tura narodov Pry'chernomor'ya*, Vol. 101. — pp. 244–246.
2. *Asociaciya «Spil'ny'j prostir»*. *Vy'svitlennya tematy'ky' vy'musheno pere-mishheny'x osib u regional'ny'x ZMI (porivnyal'ny'j analiz)*. *Vy'svitlennya temy' vnutrishn'o peremishheny'x osib v ukrayins'ky'x ZMI Chernivec'ka*,

- Ivano-Frankivs'ka, Xmel'ny'cz'ka, L'vivs'ka, Rivnens'ka, Ternopil's'ka, Voly'ns'ka ta Zakarpats'ka oblast, available at: <http://www.prostir-monitor.org/index2.php?PGID=728>.
3. *Vchasno*. Pereselenci — ne tyagar, vony' — potencial dlya rozvy'tku gromad, nova krov, nova energiya, available at: <https://vchasnoua.com/special/immigrants/articles/53284-pereselentsi-ne-tyagar-voni-potentsial-dlya-rozvitku-gromad-nova-krov-nova-energiya-svitlana-eremenko>.
 4. *Vchasno*. Spravochny'k dlya pereselencev, available at: <https://vchasnoua.com/special/immigrants/links>.
 5. *Gordiyenko T.* ZMI pro pereselenciv: sty'gmaty'zacyi pomenshalo, ale j uvagy' tezh, available at: http://osvita.mediasapiens.ua/ethics/standards/zmi_pro_pereselentsiv_stigmatizatsii_pomenshalo_ale_y_uvagi_tezh/.
 6. *Dolzhenkova I.* Pereselenci chy' vse zh taky' bizhenci? «Polilog» na 5-mu, available at: <http://detector.media/kritika/article/120655/2016-11-17-pereselentsi-chi-vse-zh-taki-bizhentsi-polilog-na-5-mu/>.
 7. *Tarasenko N.* Sy'tuaciya na Donbasi u dy'skursi ukrayins'ky'x ZMI, available at: http://www.nbuv.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1655:situatsiya-na-donbasi-u-diskursi-ukrajinskikh-zmi&catid=8&Itemid=350.
 8. *Telekry'ty'ka*. Zhurnalisty' mayut' nazy'vaty' vy'musheny'x pereselenciv pereselencyamy', a ne bizhencyamy' — eksperty', available at: <http://ru.telekritika.ua/kontekst/2014-09-20/98327>.

Стаття надійшла до редакції 25.10.2017.

Received 25.10.2017.